

Ekonomika ČR v trendech: byl rok 2011 opět zlomový?

Drahomíra Dubská

Tisková konference, Český statistický úřad, 14.června 2012, Praha

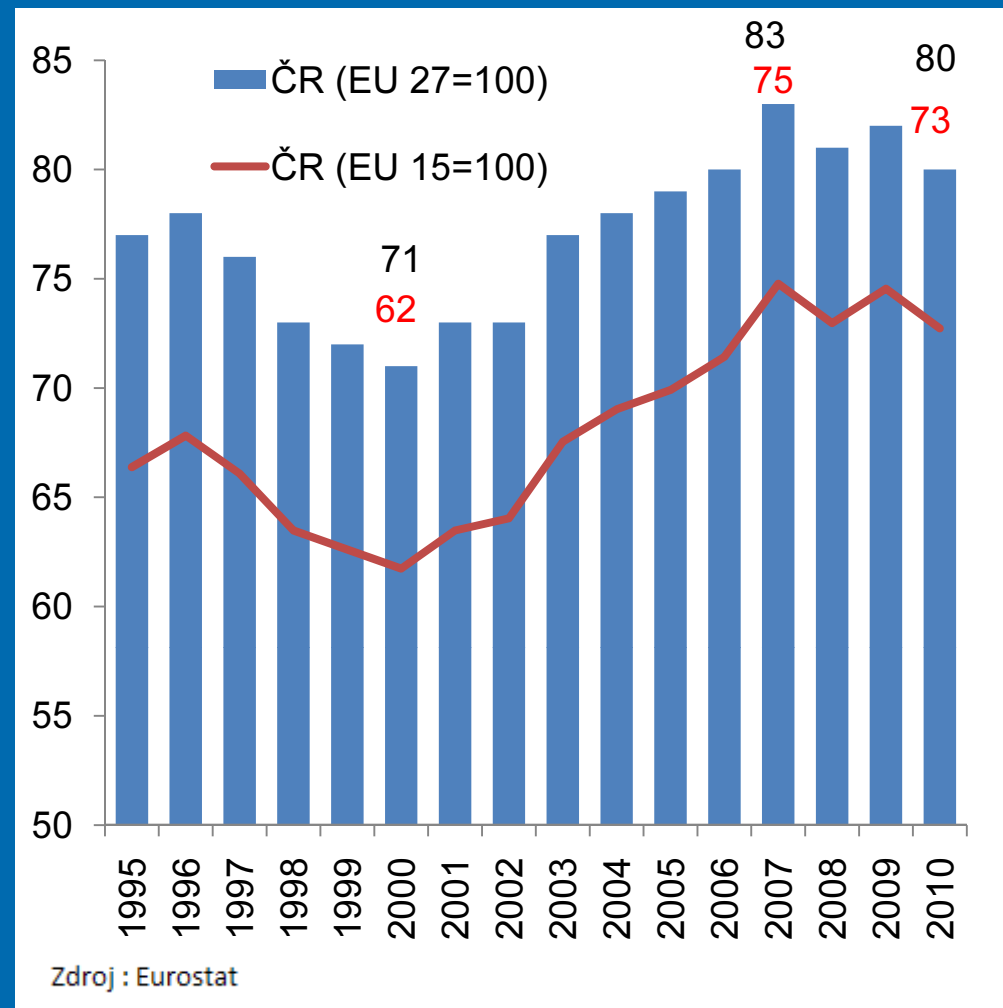
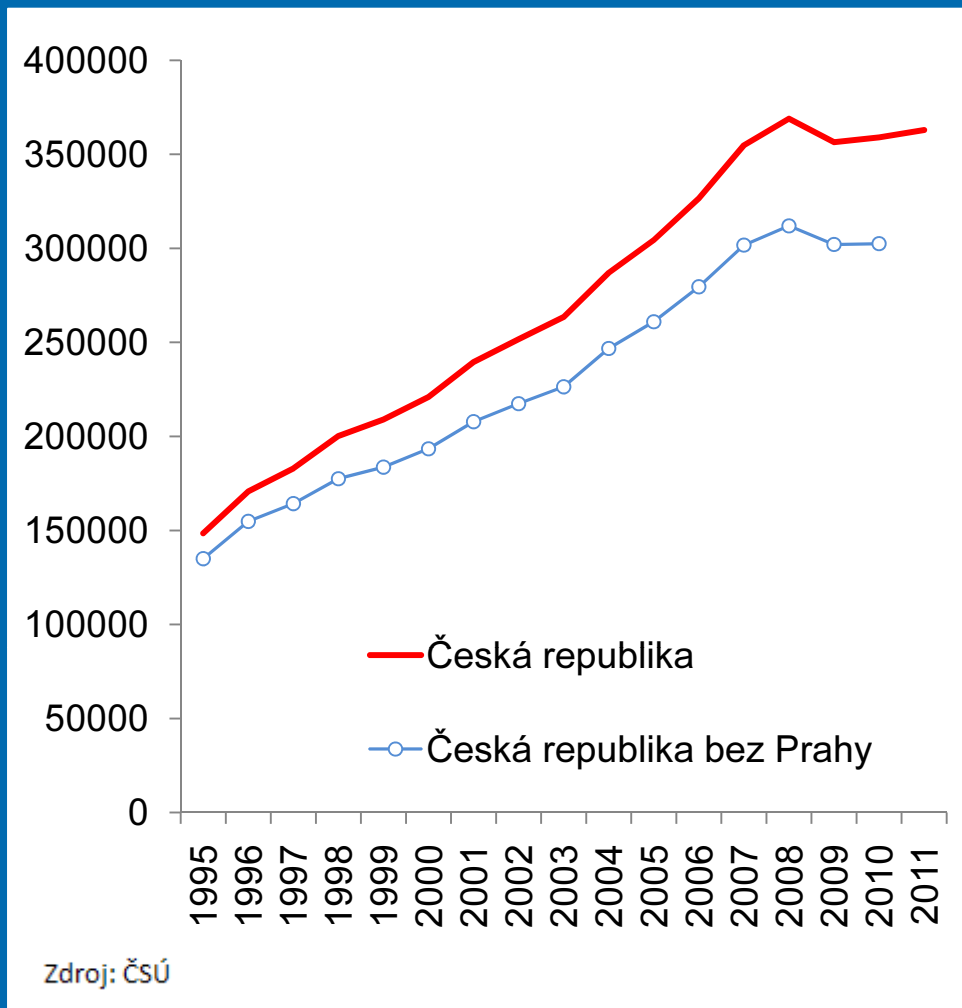
Obsah

- Přibližuje se ČR průměru EU 27 a EU 15 v úrovni ekonomické vyspělosti?
- Jsou nerovnováhy problémem české ekonomiky?
- Plníme maastrichtská kritéria?
- Kde nejvíce ztrácíme v konkurenceschopnosti?
- Závěry

HDP na obyvatele

(v korunách; v PPS EU 27=100, resp. EU 15=100)

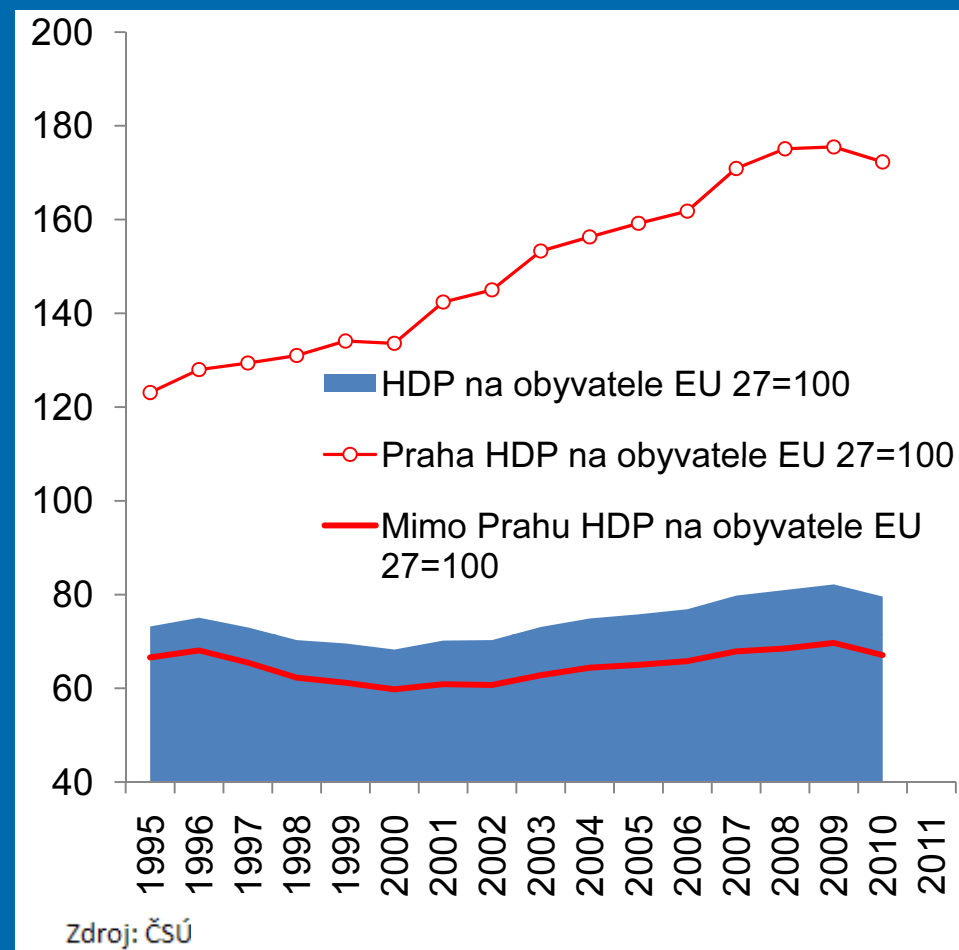
Přibližování ČR k průměrné úrovni EU se zastavilo...

HDP na obyvatele

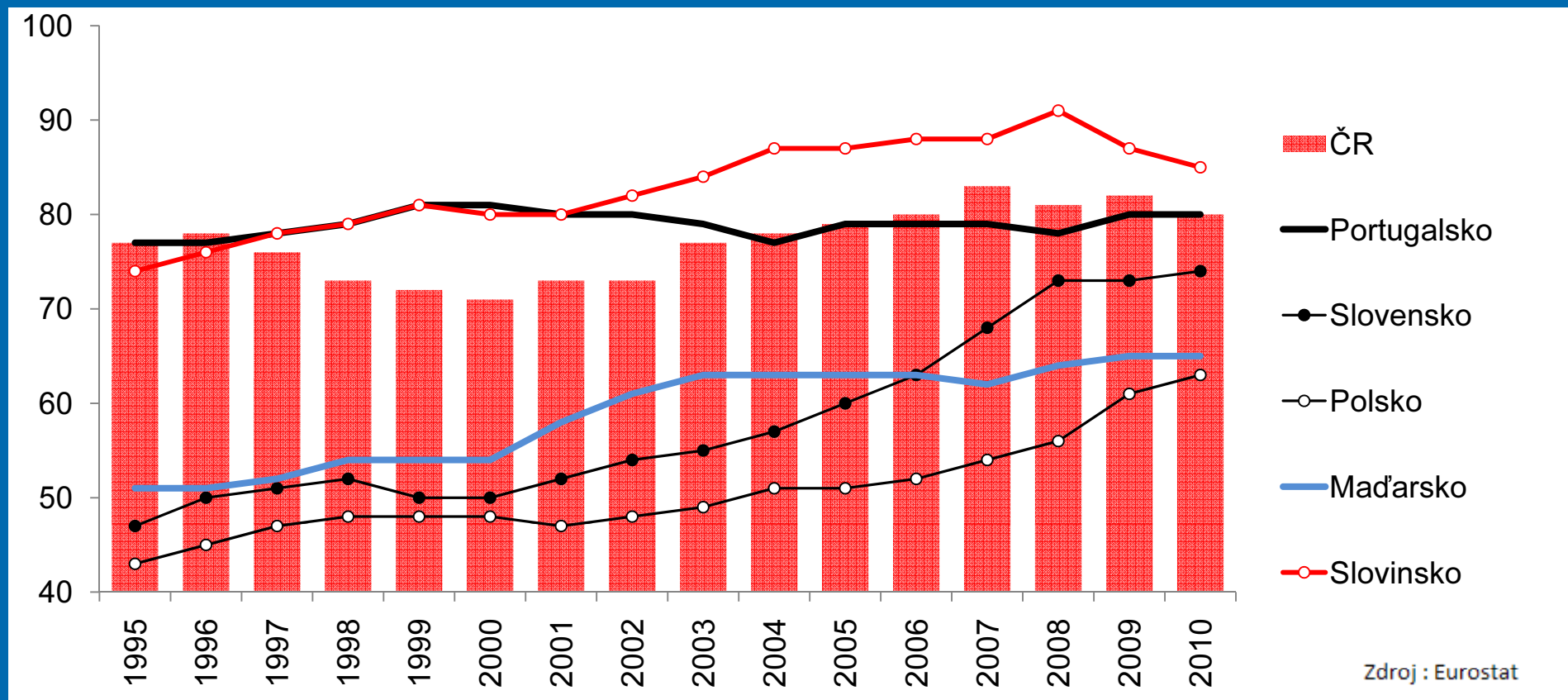
... při výrazné disproporci vývoje Prahy a ostatních regionů

- Relativní HDP/obyv. v PPS k průměru EU 27 stoupl za roky 1995-2010 v Praze o 40 p.b. na 172,3 % a v ČR mimo Prahu jen o 0,8 p.b. (67,1 %); celkem za ČR o 8,7 p.b. (79,6 %)
- V korunovém vyjádření vzrostl HDP/obyv. o 142 % na 359 tis. korun, v regionech mimo Prahu o 124 % na 302 tis. korun, v Praze o 211 % na 777 tis. korun
- Rozptyl regionálního HDP přitom zhruba na evropském průměru

Nestejný vývoj konvergence vybraných zemí

Tradiční srovnání se sousedy a Portugalskem
(HDP na obyvatele v PPS, EU 27-100, zdroj Eurostat)

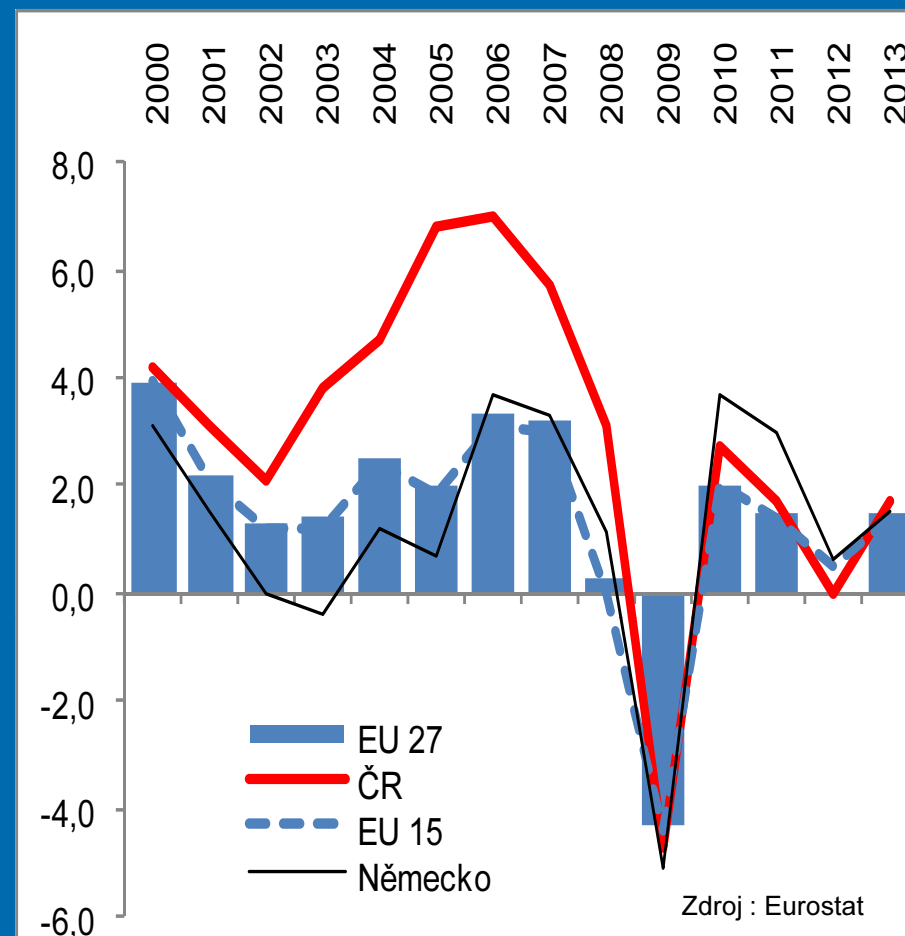
* od roku 2009 klasifikace CZ-NACE Rev. 2

** údaje za 1. – 3. čtvrtletí 2011

Výrazná zasaženost krizí

Pokrizový vývoj bez přesvědčivé konvergence...
(HDP reálně, y/y v %)

- Od roku 2004 figurovala česká ekonomika v tempech růstu převážně v první třetině žebříčku EU 27, v roce 2011 až v polovině
- Krizový pokles v roce 2009 o 4,7 % y/y hlubší než za EU 27 (-4,3 %), ale nižší než v Německu (-5,1 %)

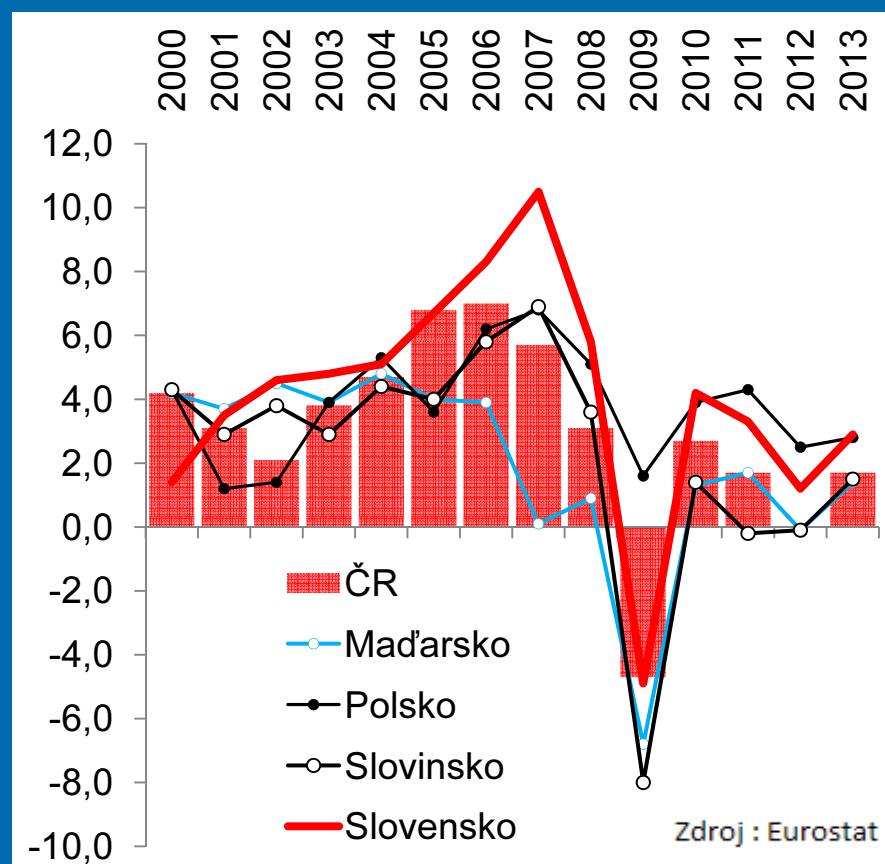

Pokrízový vývoj nepříliš přesvědčivý

... na rozdíl od Polska, Slovenska a Pobaltí

- Od roku 2004 figurovala česká ekonomika v tempech růstu převážně v první třetině žebříčku EU 27, v roce 2011 až v polovině
- Krizový pokles HDP ČR v roce 2009 meziročně o 4,7 % byl hlubší než v EU 27 (-4,3 %), ale méně nepříznivý než v Německu (-5,1 %)

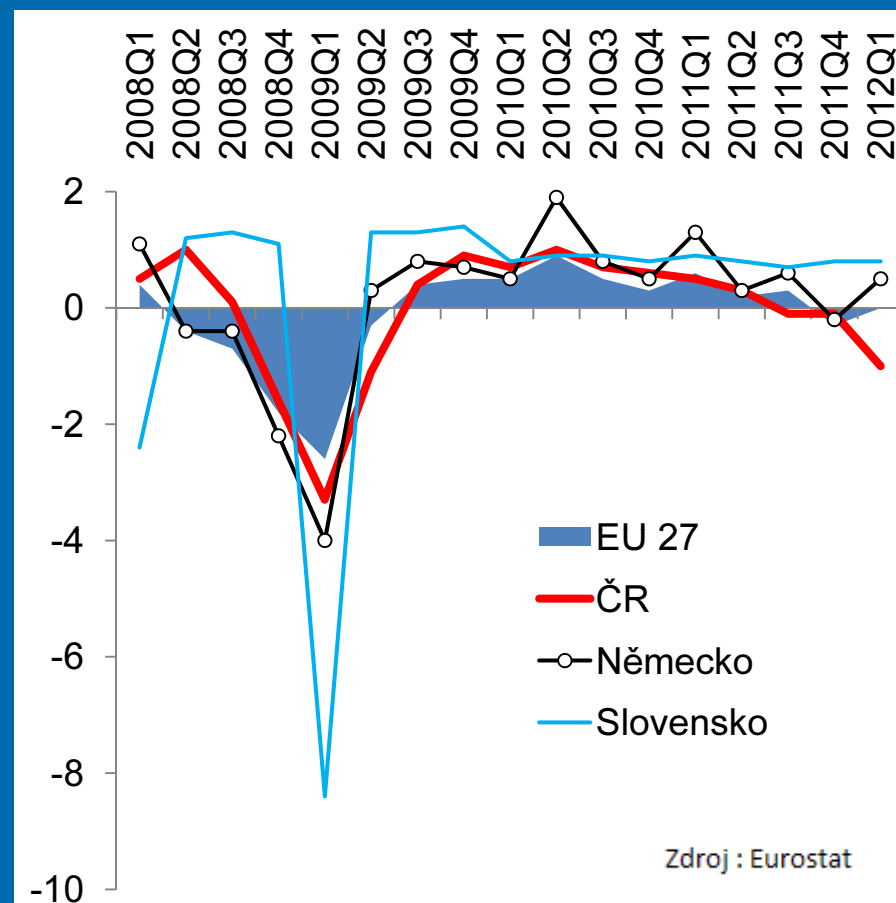
HDP reálně, y/y v %, očištěno o sezónnost a vliv pracovních dní

Pokrizový vývoj nepříliš přesvědčivý

Mezikvartální růsty značně zeslábly až po technickou recesi (HDP reálně q/q v %, očištěno o sezónnost a nestejný počet prac. dní)

- Silně restriktivní rozpočtová politika omezuje domácí poptávku – klesá tím spotřeba domácností, vládního sektoru i nižší potřebou dovozů
- V důsledku toho klesl HDP q/q mírně již ve 3. a 4. čtvrtletí 2011 a velmi výrazně pak v 1. čtvrtletí 2012

Přírůstky základních složek HDP ve středně- a dlouhodobém horizontu (reálně, v %):

	2000-2010		2005-2011	
	ČR	EU 15	ČR	EU 15
▪ Spotřeba domácností	39,6	12,3	11,5	- *
▪ Spotřeba vlády	20,5	23,2	4,0	9,0
▪ Investice	31,7	2,9	9,2	-2,7
▪ Export zboží a služeb	115,0	34,0	53,0	19,5
▪ Import zboží a služeb	93,9	33,2	41,4	15,4
▪ Domácí poptávka	29,0	11,8	8,7	3,5
▪ Hrubá přidaná hodnota**	44,1	15,4	17,6	5,7
▪ HDP	39,6	12,3	16,1	5,1

*Např. Německo +3,3 %, Spojené království -0,5 %, Polsko +26,5 %

** 2000-2011

Nerovnováhy

Růst české ekonomiky byl dlouhodobě relativně stabilní

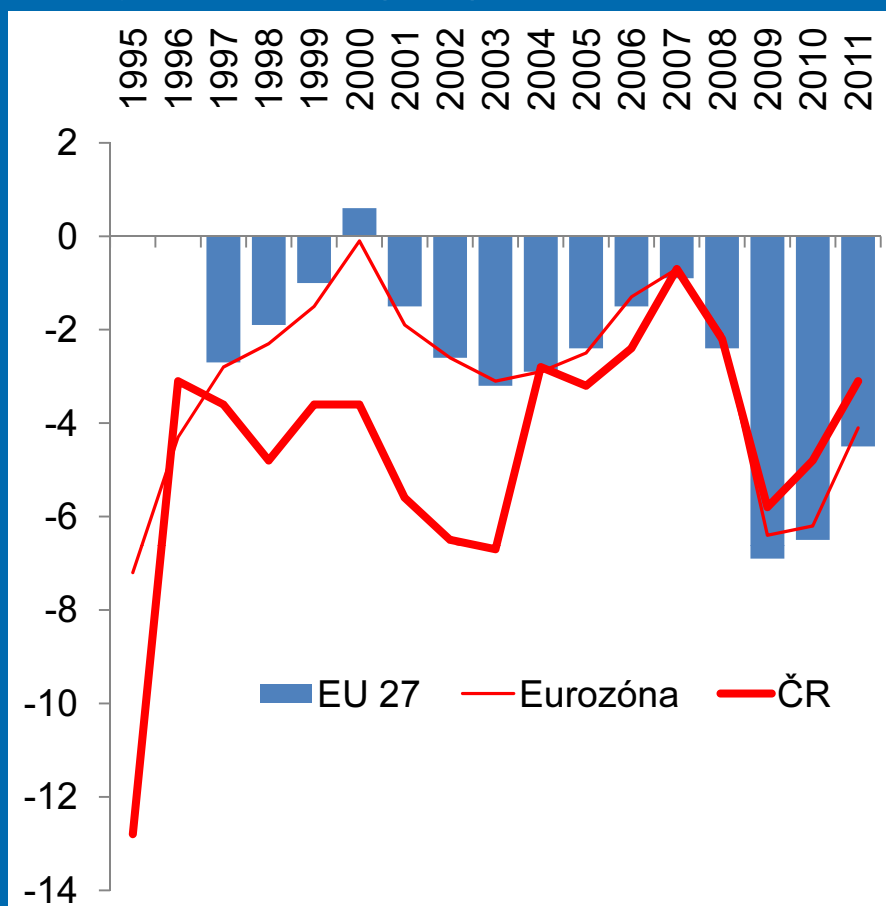
- S výjimkou doby předcházející měnové krizi z počátku 2. poloviny 90. let rostla ekonomika ČR v minulých dvou dekádách bez výrazných výkyvů vnější i vnitřní rovnováhy
- Zhruba od roku 2005 je zhoršuje vnější rovnováhu bilance výnosů běžného účtu platební bilance – roste odliv peněz ve formě dividend a mezd zahraničních pracovníků
- Vnitřní nerovnováhu v podobě deficitů vládního sektoru nedokázal „umořit“ ani velmi silný ekonomický růst v konjunkturu let 2005-2007

Nerovnováhy

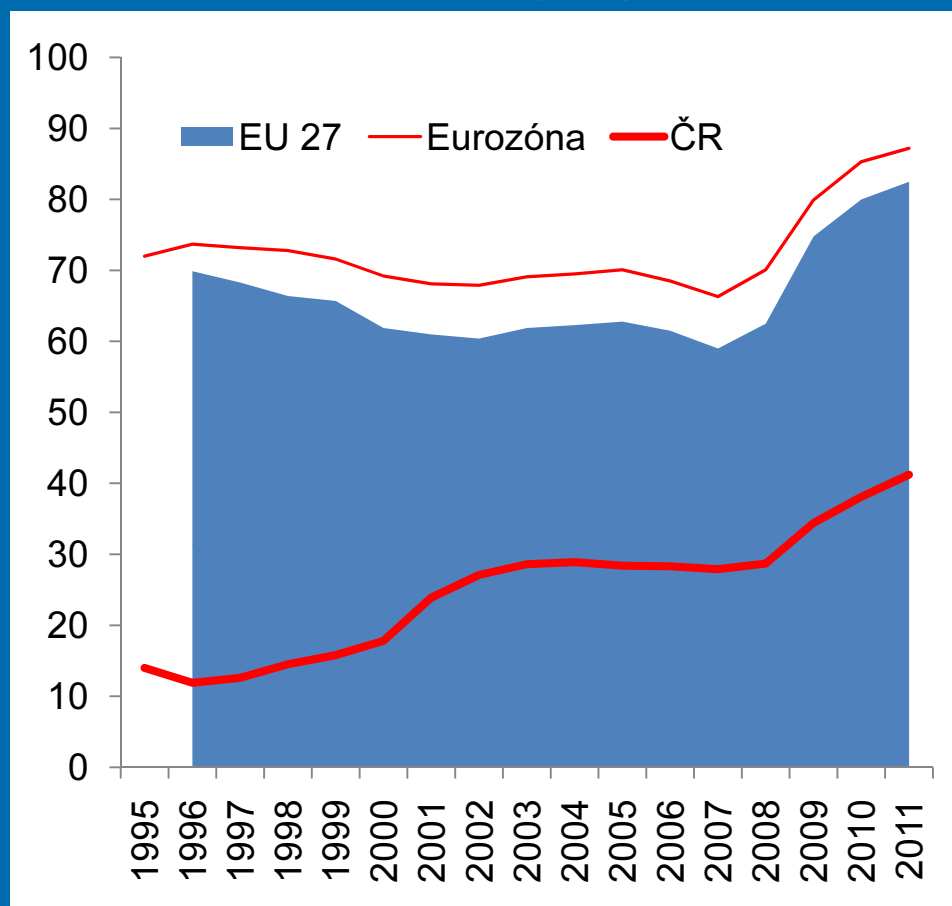
Deficity vlády od roku 2008 každoročně lepší než v EU 27

Zadluženost vlády jedna z nejnižších v EU 27

Deficit vládního sektoru k HDP v běžných cenách (v %)

Hrubý konsolidovaný dluh vládního sektoru k HDP v běžných cenách (v %)

Nerovnováhy

Vnitřní nerovnováha podle fiskálních parametrů je v evropském kontextu EU 27 velmi příznivá

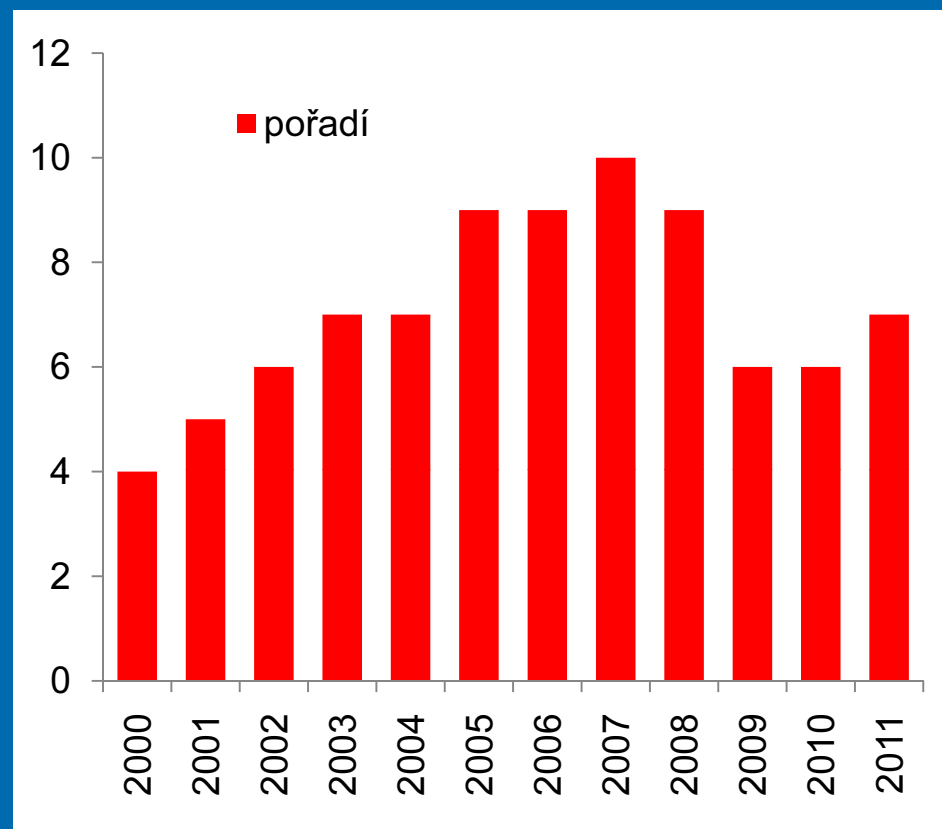
- Deficity/HDP v % a pořadí ČR v evropském srovnání:

2000	2005	2010	2011
-3,6	-3,2	-4,8	-3,1
22.	20.	13.	9.

- Dluh/HDP v % a pořadí ČR v evropském srovnání:

2000	2005	2010	2011
17,8	28,4	38,1	41,2
4.	9.	6.	7.

Pořadí ČR v EU 27 podle zadluženosti vládního sektoru (dluh/HDP v b.c., v %)

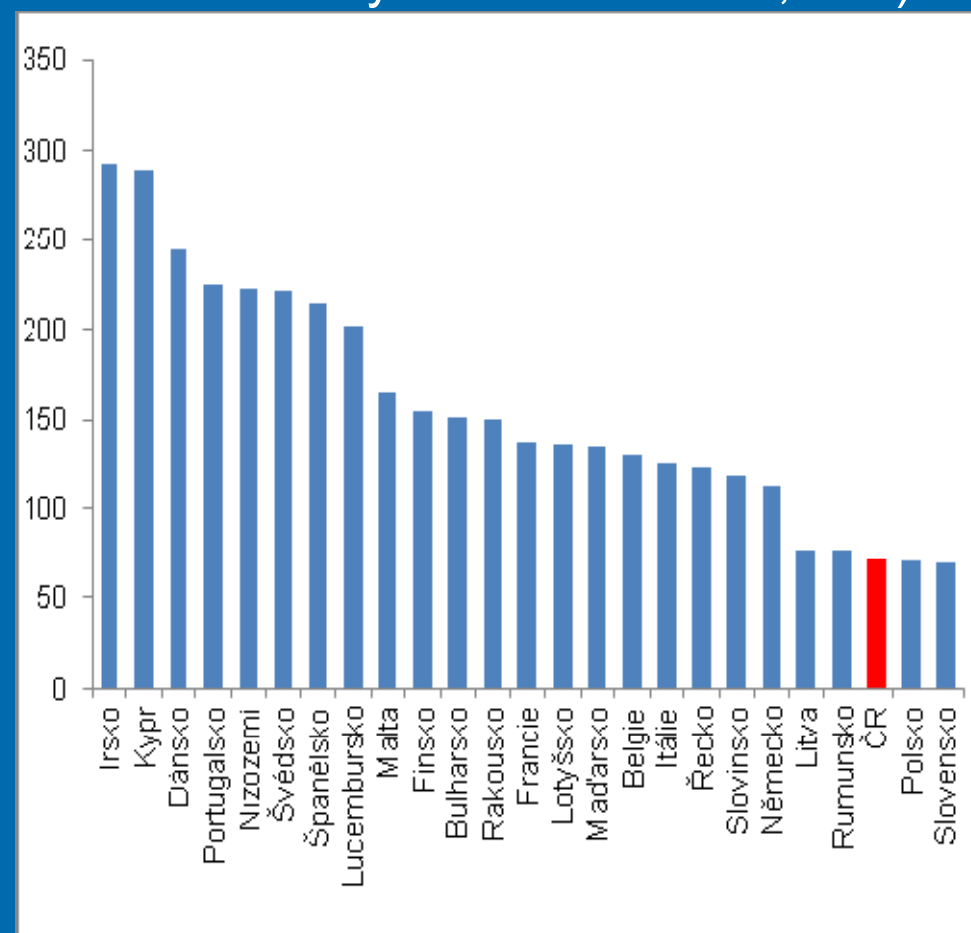

Soukromý a vládní dluh

Soukromý dluh ČR v relaci k HDP třetí nejnižší v Evropě

- Domácnosti a nefinanční podniky v ČR dlužily koncem roku 2010 objem peněz představující pouze 71,6 % HDP (v roce 2003 jen 49,2 %) – v Irsku 293 %, v Německu 112 %, na Slovensku 69 %
- Za roky 2003-2010 dokázalo snížit soukromý dluh pouze Německo a Lucembursko

Soukromý dluh/HDP v b.c., v %)

ČR fakticky nejméně zadluženou zemí v EU 27

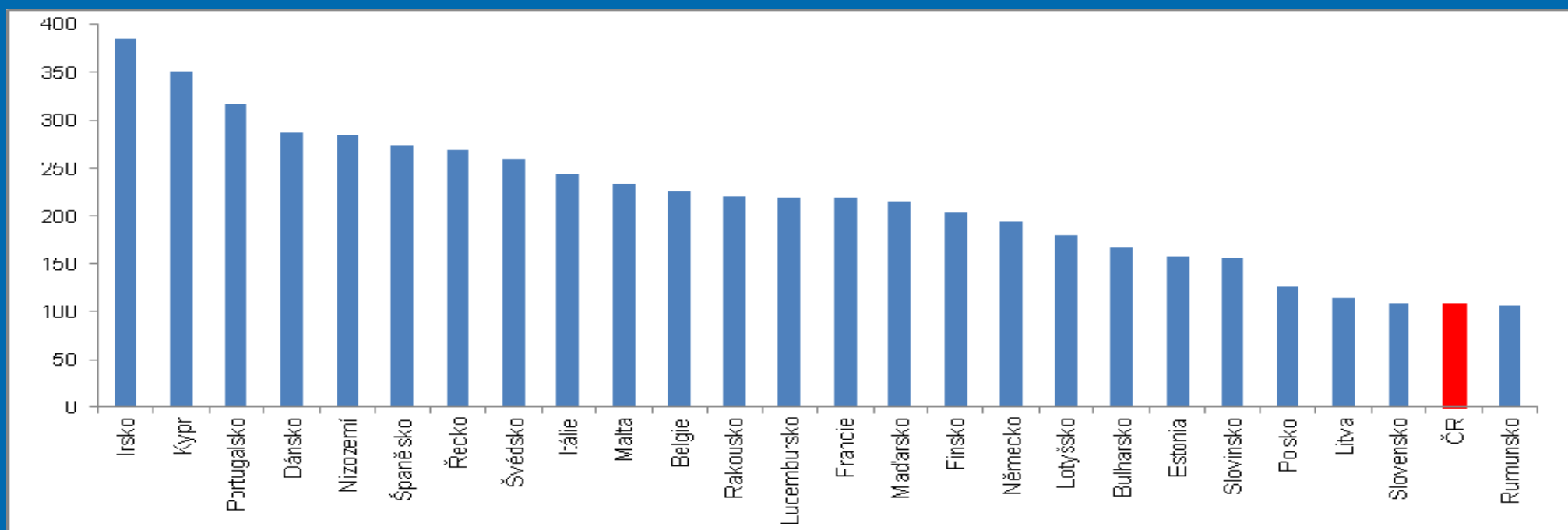
Nízká relativní zadluženost vládního sektoru ČR

+ velmi nízká relace u soukromého dluhu

= **excelentní pozice ČR v „komplexní zadluženosti“**

Hrubý konsolidovaný dluh vládního sektoru plus konsolidovaný soukromý dluh/HDP, v %;

1. Rumunsko 107,2 %, 2. ČR 109,7 %, 3. Slovensko 110,1 %

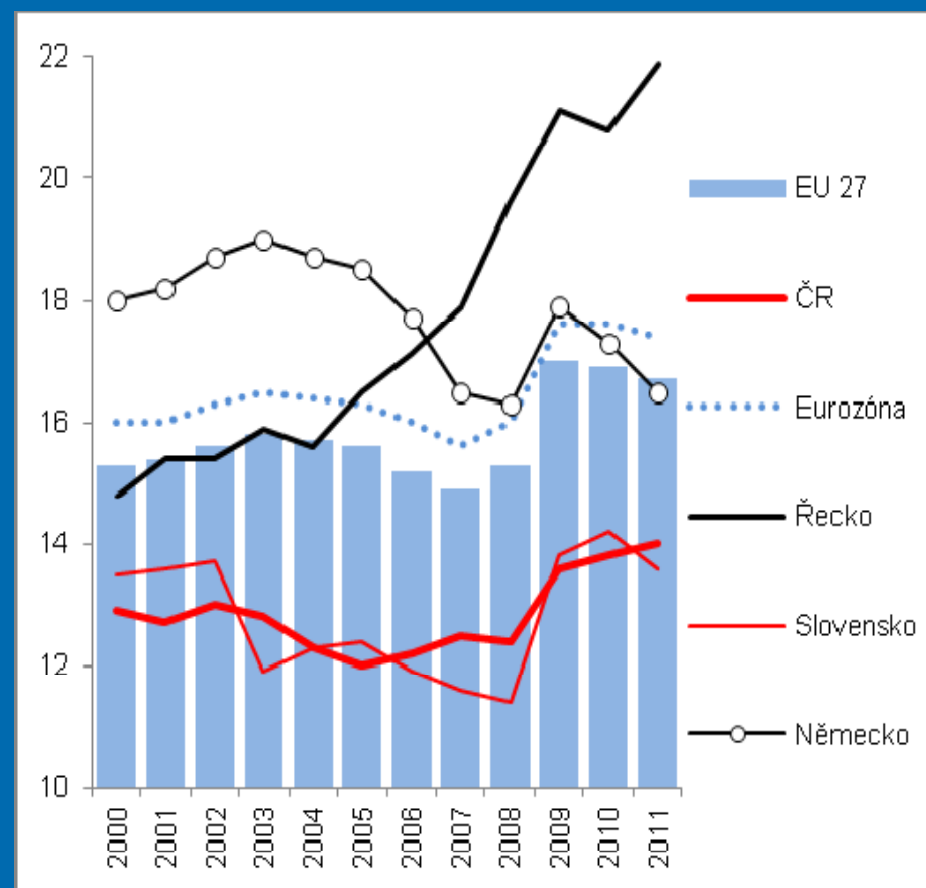

Vnitřní nerovnováha

Jsme silným sociálním státem?

- Vyplácené sociální dávky tvoří jako zákonné mandatorní výdaje největší výdajovou položku státního rozpočtu ČR – přesto jejich podíl v poměru k HDP (14 %) je podle dat Eurostatu dlouhodobě nižší než v EU 27 (16 % či eurozóně 17 %)
- Naopak např. státních garancích v poměru k HDP (8,2 %) poskytla ČR podle dosažitelných dat (2010) po Belgii a Maltě nejvíce v EU (nejméně Slovensko a Estonsko)

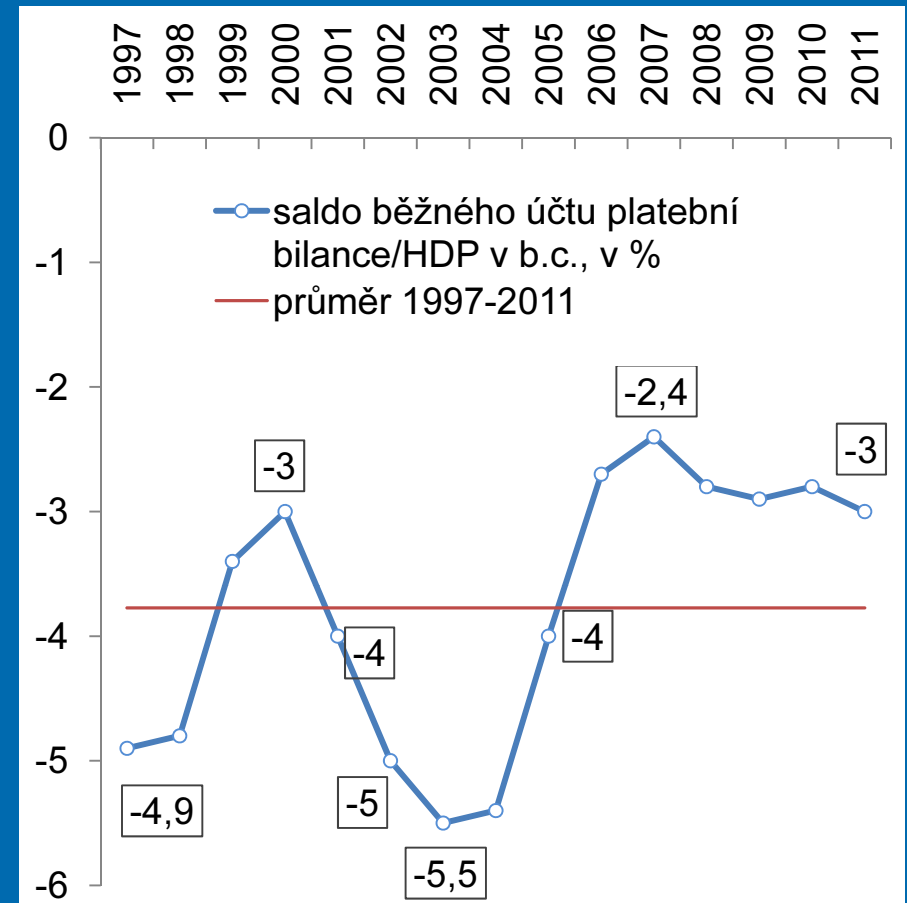
Vyplácené sociální dávky/HDP v b.c., v %)

Vnější nerovnováha

Platební bilance dlouhodobě **relativně příznivá**

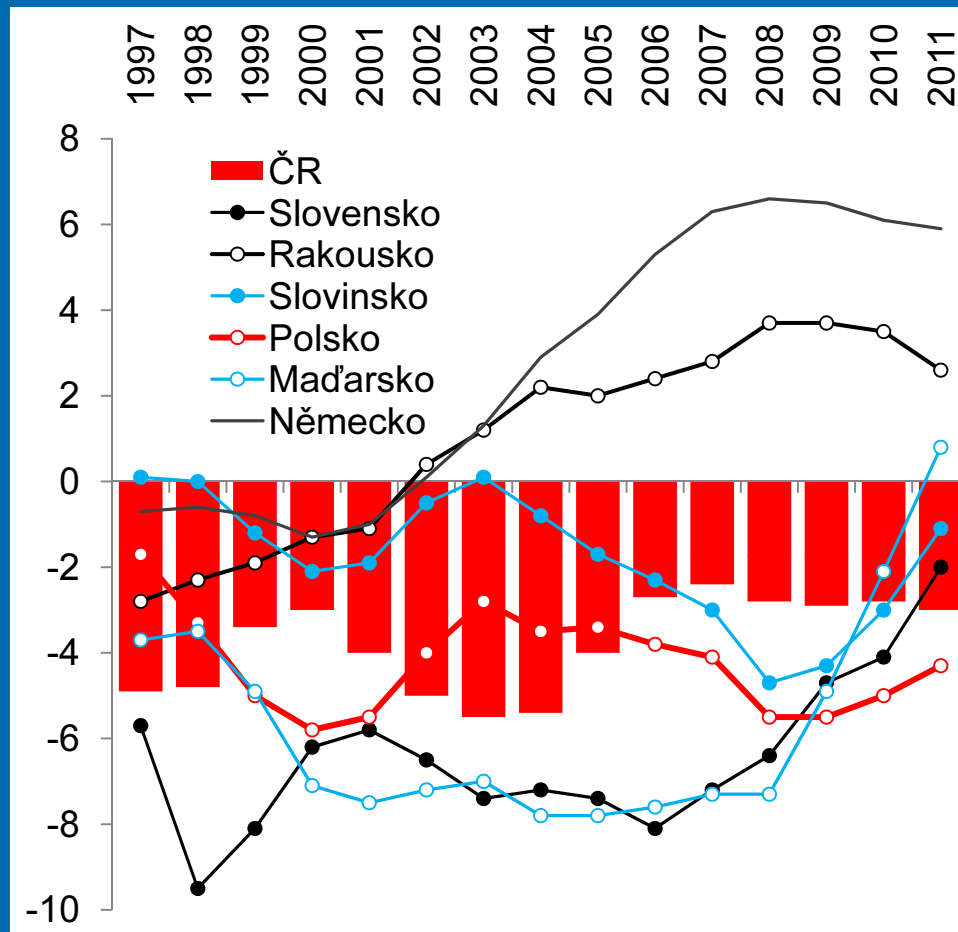
- Vztah České republiky k zahraničí je dlouhodobě v deficitu – odliv peněz je větší než jejich příliv
- Tato nerovnováha je daná předchozími deficity v obchodu zbožím, později především odlivem peněz ve formě dividend ze zisků firem zahraničních vlastníků

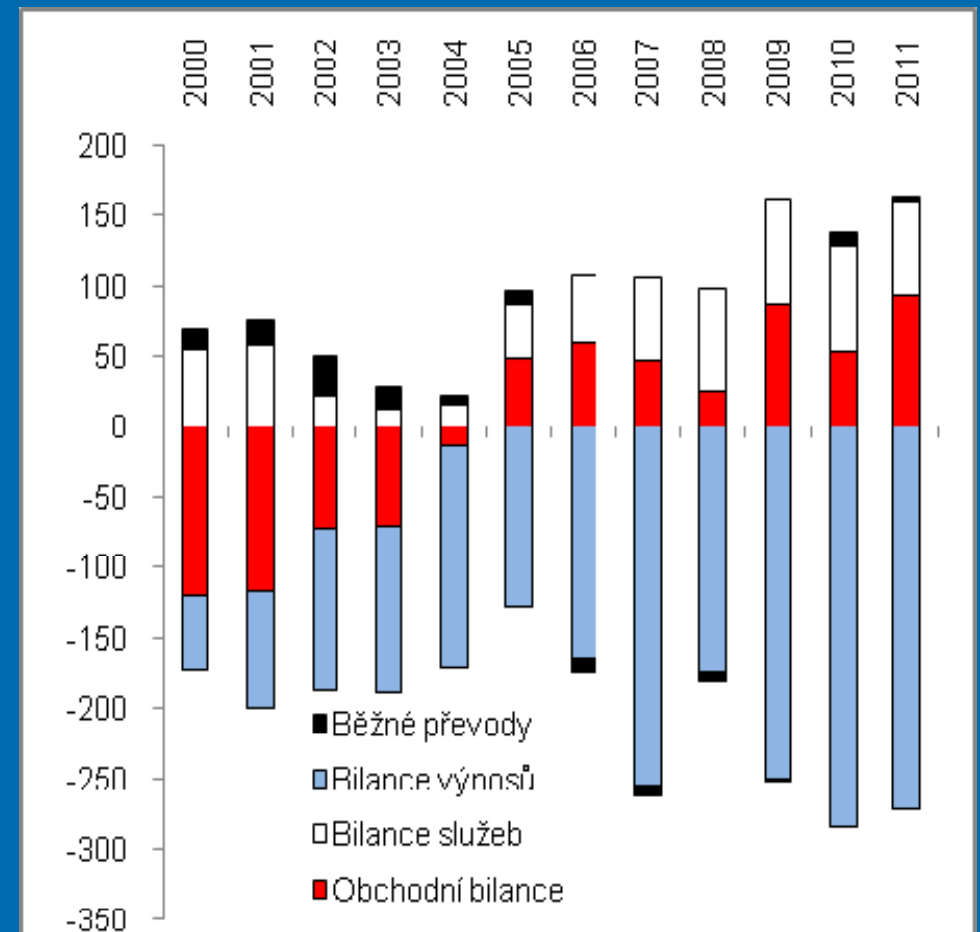
Vnější nerovnováha

Rozkolísanost vnějších ekonomických vztahů ČR není vysoká

Saldo běžného účtu platební bilance/HDP v b.c., v %; srovnání vybraných zemí

ČR – hlavní položky běžného účtu platební bilance (přebytky a deficity v mld. korun)

Nominální konvergence

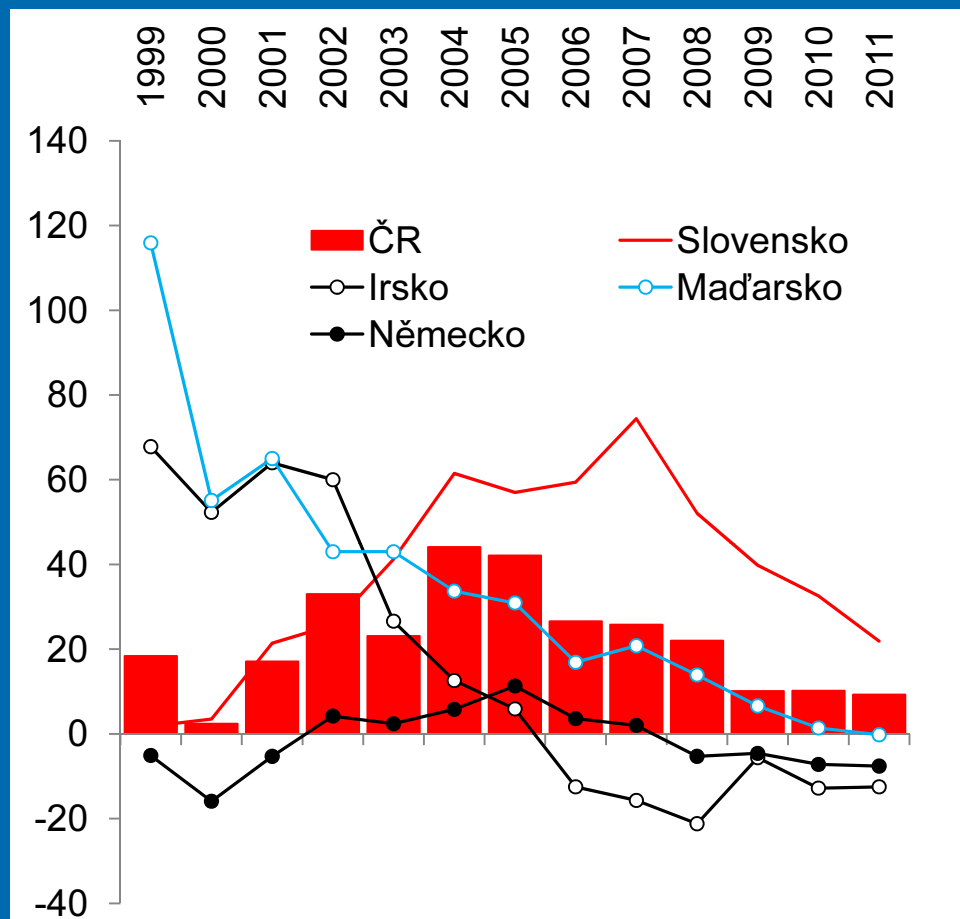
Plnění maastrichtských kritérií

	2007	2008	2009	2010	2011
■ Kritérium inflace (HICP)	3,0	6,3	0,6	1,2	2,1
	ne	ne	ano	ano	ano
■ Fiskální kritérium					
■ deficit (< 3 % HDP)	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8	-3,1
	ano	ano	ne	ne	ne
■ dluh (<60 % HDP)	27,9	28,7	34,4	38,1	41,2
	ano	ano	ano	ano	ano
■ Kritéria stability					
■ úrokové sazby	6,2	6	5,3	4,9	4,7
	ano	ano	ano	ano	ano
■ směnný kurz	ČR není součástí systému ERM II.				

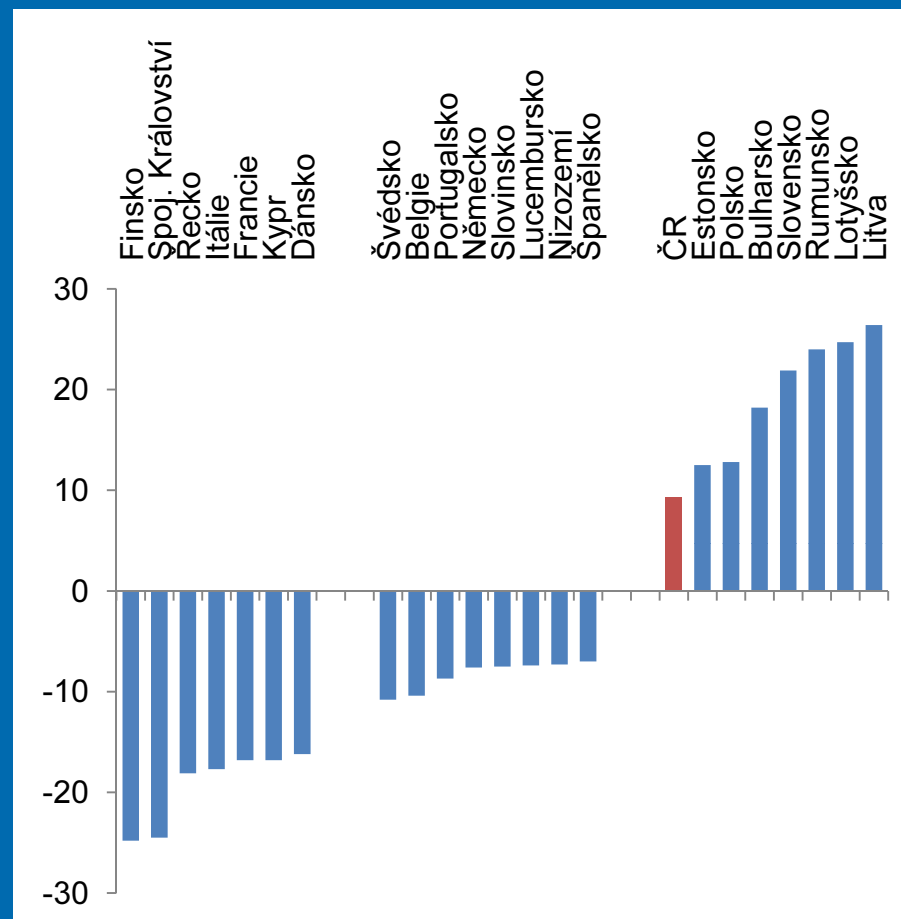
Konkurenceschopnost

Přírůstky podílů ČR na světovém exportu se **neustále zmenšují**

Změna podílu na světovém exportu zboží a služeb – srovnání roku Y s rokem Y-5, v%)

Rok 2011 - změna podílu na světovém exportu zboží a služeb proti roku 2006, v %

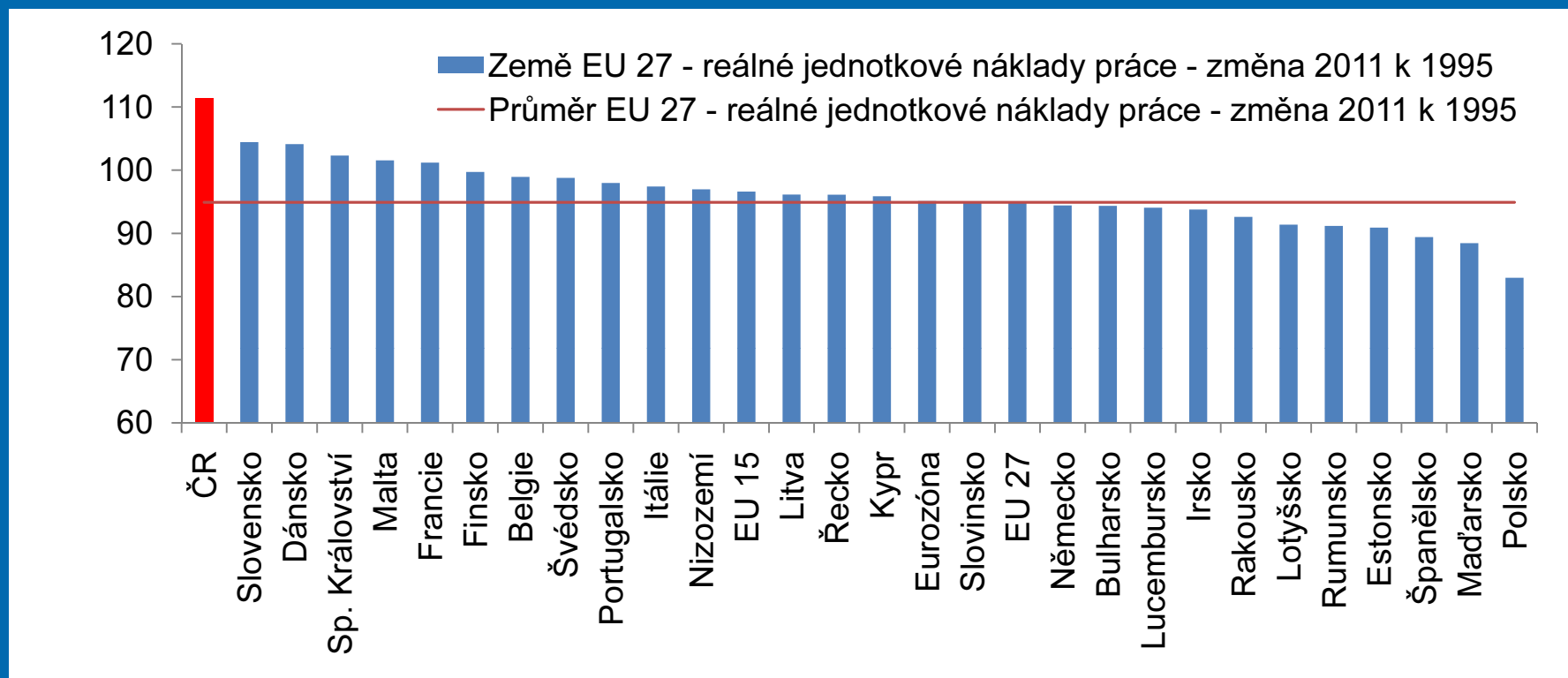

Konkurenceschopnost

Práce zdražila...

V ČR největší přírůstek reálných jednotkových nákladů práce z EU = ztráta nákladové konkurenceschopnosti

→ Pozor na pouhé negativní hodnocení: udržování nízkých nákladů práce by vedlo dlouhodobě k ekonomickému a sociálnímu zaostávání

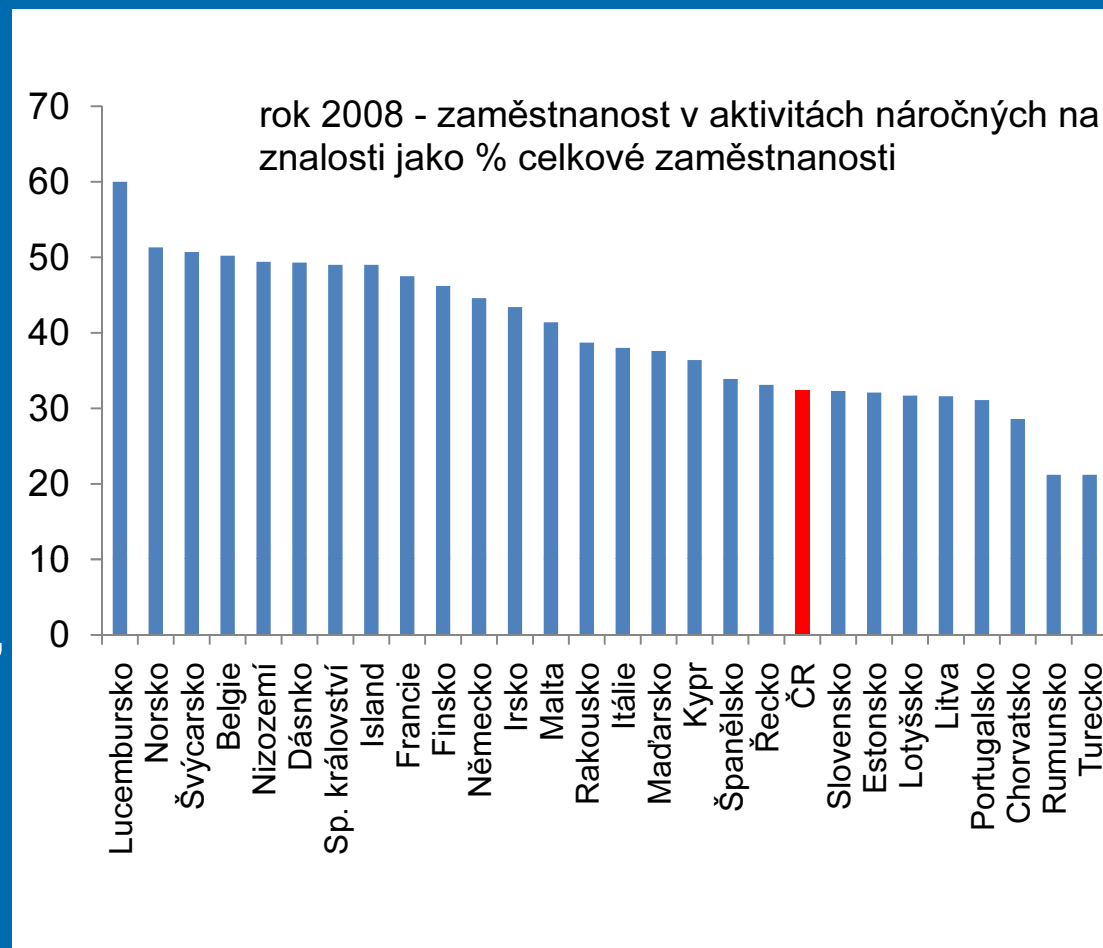

Konkurenceschopnost

Jak je to s **necenovými konkurenčními faktory**? (infrastruktura, technologie, vzdělanost...)

- Výhodná poloha ČR si žádá co nejlepší dopravní infrastrukturu - nutné investice
- V tzv. „aktivitách náročných na znalosti“* je v ČR zaměstnána pouze necelá třetina pracovníků (32,4 %) zatímco např. v Norsku, Švýcarsku a Belgii přes 50 %; v Rumunsku 21 %

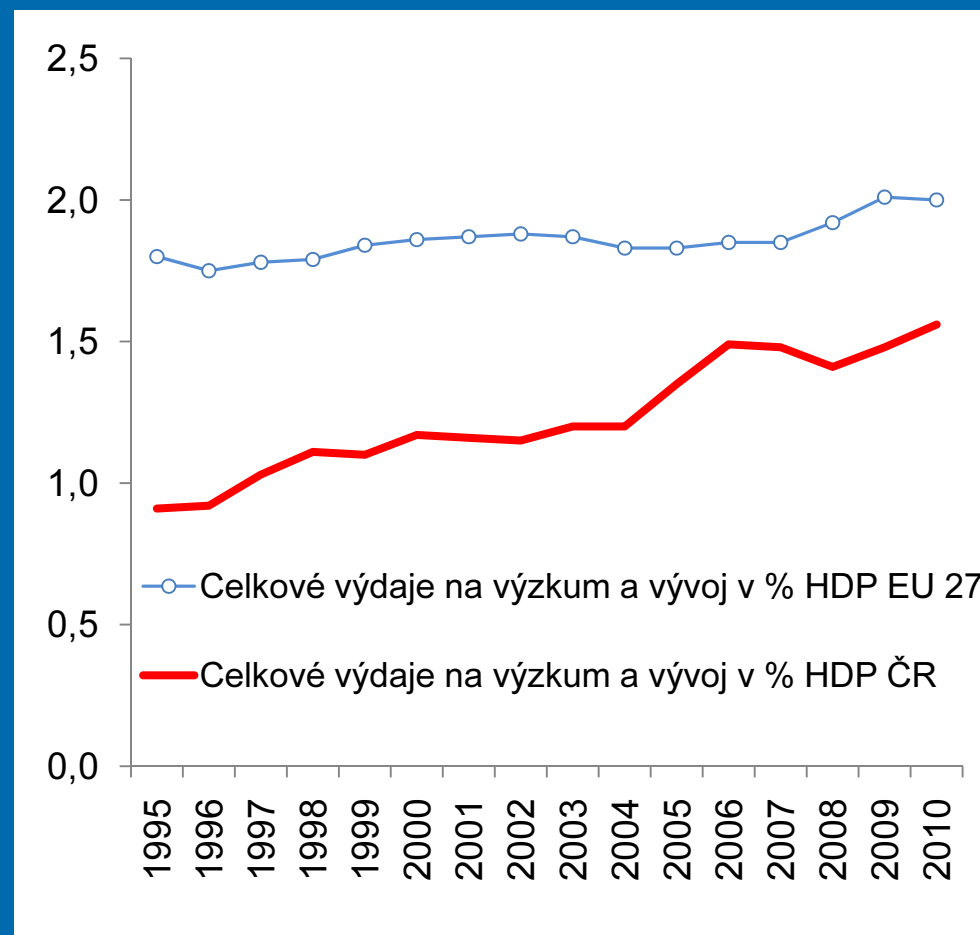
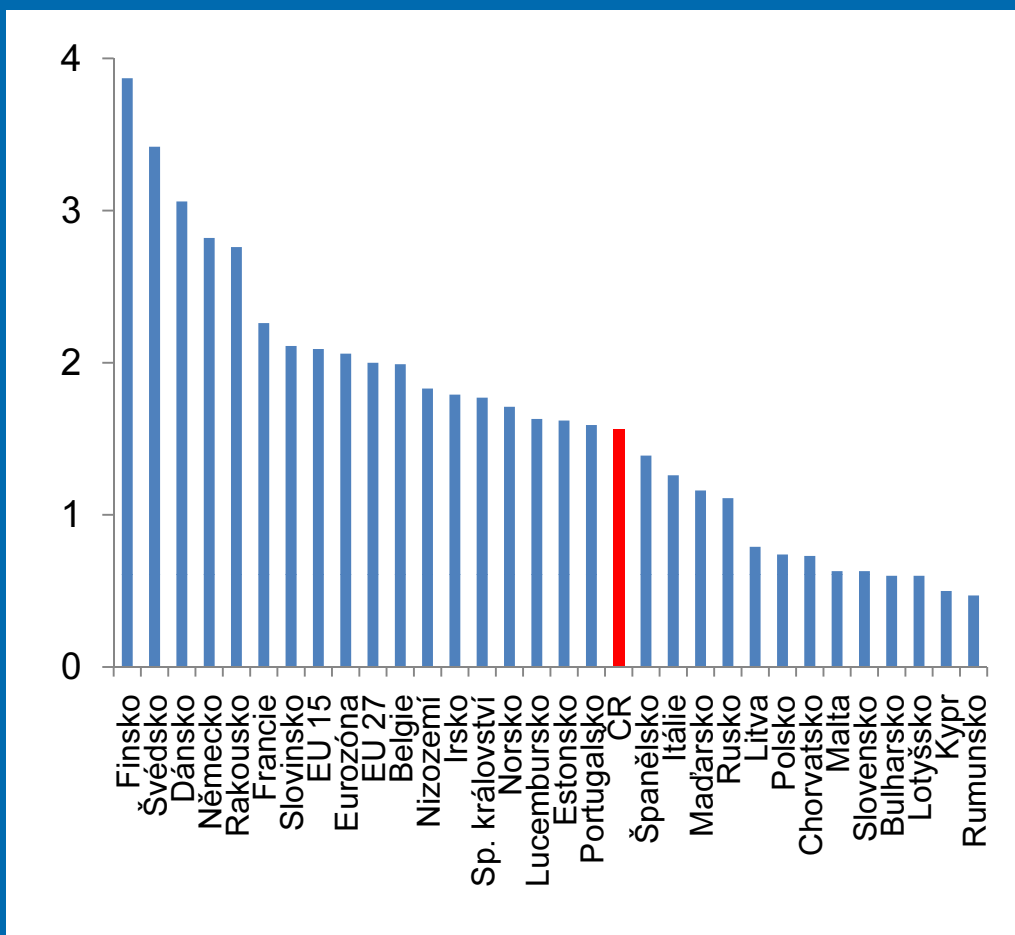
* Podle Eurostatu vybraná odvětví zpracovatelského průmyslu a služeb

Konkurenceschopnost

Stále **slabá podpora na sofistikovaných činností**

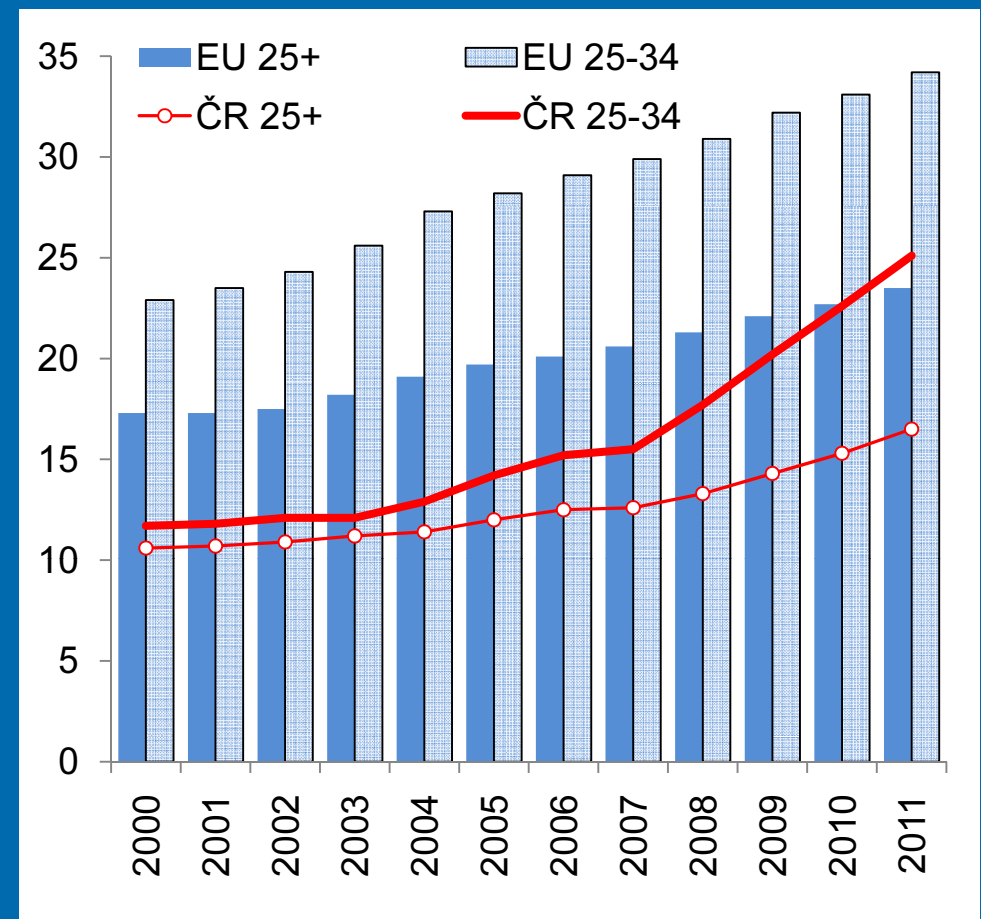
Výdaje na výzkum a vývoj v ČR v roce 2010 (1,56 % HDP) stále pod úrovní EU (2,0 %) – Finsko 3,9 %, Švédsko 3,4 %, Rakousko 2,8 %, ..., SR 0,6 %

Konkurenceschopnost

Vzdělanost podle podílu osob s dosaženým terciárním vzděláním proti evropskému průměru **neroste** (rizika hodnocení...)

- V roce 2011 v EU 27 ve věkové kategorii 25+ 23,5 % osob s terciárním vzděláním, v ČR 16,5 %; rozdíl zhruba 7 pb. byl i v roce 2000 (17,3 %, resp. 10,6 %)
- Ve věkové kategorii 25-34 v EU již 34,2 % osob s terciárním vzděláním, v ČR 25,1%; rozdíl v pb. se proti roku 2000 zmenšil z 11,2 pb na 9,1 pb.

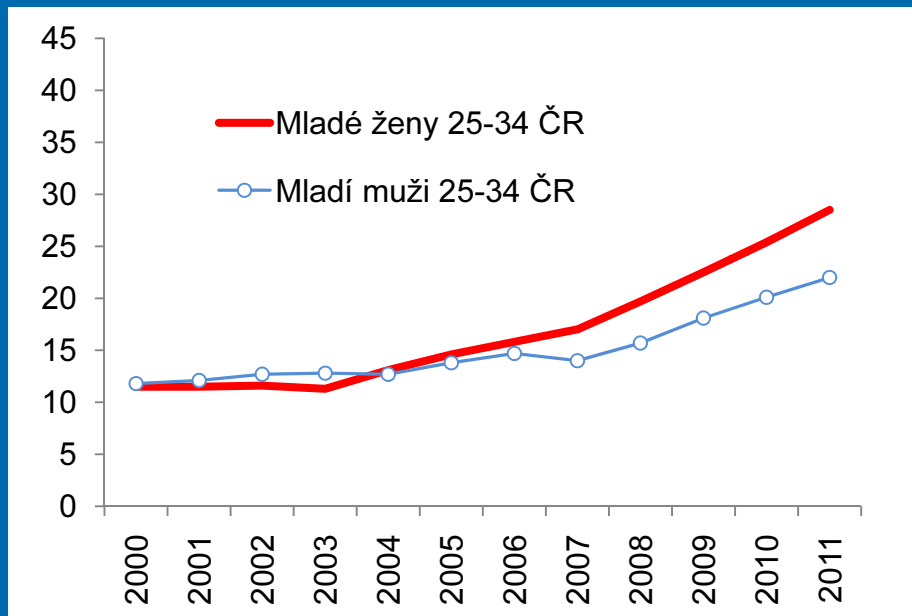

Konkurenceschopnost

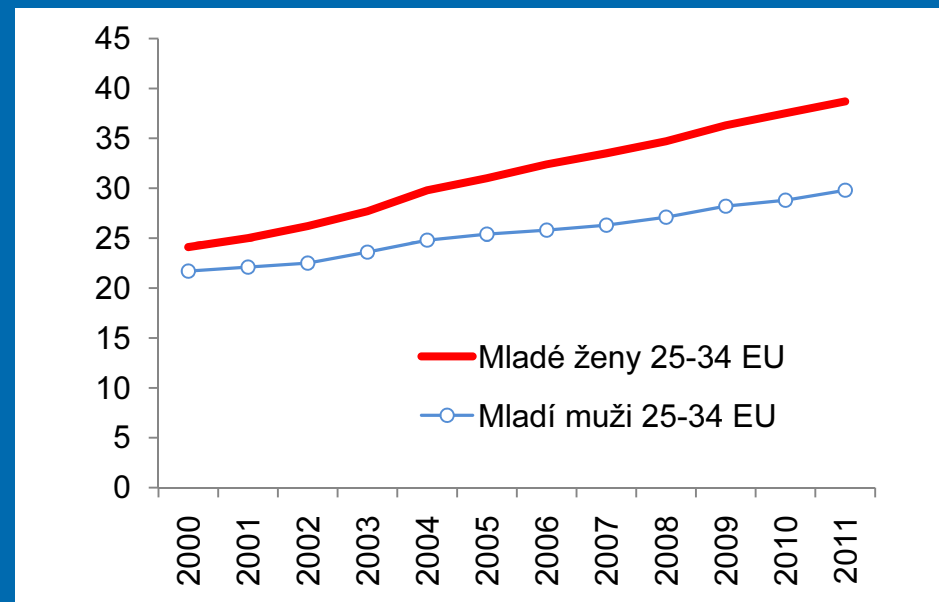
„Feminizace“ pokračuje... podle **vzdělanostní proporce** osob s dosaženým terciárním vzděláním **u mladých mužů a žen**

Stejně jako v Evropě je i v ČR ve věkové skupině 25-34 let větší podíl žen s terciárním vzděláním (28,5 %) než v téže věkové skupině u mužů (22 %) – v EU 27 jsou tyto proporce ale vyšší (38,7 %, resp. 29,8 %)

ČR - podíl osob s terciárním vzděláním v %

EU - podíl osob s terciárním vzděláním v %

Závěry

- Česká ekonomika fakticky přestala podle HDP na obyvatele v PPS reálně konvergovat k průměrné úrovni hospodářské a měnové unie v Evropě (v tempech HDP od roku 2009)
- **Reálná konvergence za úhrn regionů ČR mimo Prahu** je za roky 1995-2010 téměř **neznatelná** – HDP na obyvatele v PPS setrvává na zhruba dvou třetinách úrovně EU 27
- Od roku 2004 figurovala ČR v tempech HDP převážně v první třetině žebříčku zemí EU 27, v roce 2011 až v polovině
- Za uplynulou dekádu stoupla většina položek HDP ČR třikrát rychleji než průměr EU 27 - s výjimkou spotřeby vlády, která se zvýšila v EU více (+23,2 %) než v ČR (+20,2 %) – za období 2005-2011 o 9 % proti 4 % v ČR

Závěry

- **Růst české ekonomiky** byl s výjimkou měnové krize v 90. letech v posledních dvou dekádách **relativně stabilní** – vnější i vnitřní nerovnováha bez výrazných výkyvů
- **Pozice ČR ve výši deficitů** vládního sektoru k HDP **se dlouhodobě zlepšuje** z 22. místa na žebříčku zemí EU 27 v roce 2000 na 9. místo v roce 2011 – paradoxně v letech největší konjunktury se však umístění ČR v evropském kontextu zhoršovalo
- **Pozice ČR v hrubé zadluženosti** vládního sektoru se zhoršila ze 4. místa v roce 2000 (17,8 % HDP) na 7. místo v roce 2011 (41,2 % HDP) – **zůstává** však stále **příznivá**
- **Soukromý dluh ČR** (zadluženosti domácností a firem) je **třetí nejnižší v EU 27** – 71,6 % HDP v roce 2010 (49,2 % v roce 2003)

Závěry

- „Komplexní“ zadluženost, tj. vládní a soukromý dluh, ve výši 109,7 % HDP v roce 2010, staví ČR na pozici **druhé nejméně zadlužené země EU 27** – nižší relaci zaznamenalo pouze Rumunsko (107,2 % HDP), na 3. místě Slovensko (110,1 % HDP)
- V plnění maastrichtských kritérií, tj. v nominální konvergenci k evropské úrovni, byla ČR v posledních třech letech **úspěšná ve všech kritériích s výjimkou 3% limitu deficitů/HDP** - i tak však byly tyto relativní deficity příznivější než průměr EU 27; kritérium stability směnného kurzu ČR nenaplnuje vzhledem ke své neúčasti v systému ERM II.

Závěry

- Ve vybraných parametrech konkurenceschopnosti **ČR ztrácí především vlivem „zdražení“ práce** – za roky 1995-2010 stouply reálné jednotkové náklady práce výrazně nejvíce ze zemí EU 27
- **„Necenové“ konkurenční faktory** - pozice ČR **až ve druhé polovině evropského žebříku**
 - v podílech zaměstnaných v tzv. „aktivitách náročných na znalosti“ (33,4 % celkově zaměstnaných proti 60 % v Lucembursku a 51 % v Norsku a Švýcarsku)
 - ve výdajích na výzkum a vývoj (1,56 % % HDP, 2 % v průměru EU 27) - přibližování v letech 2005 a 2006 se v dalším období vytratilo
 - podíl vzdělaných v terciárním stupni (věk 25+) sice během let 2000-2011 stoupl z 10,6 % na 16,5 %, ale rozdíl oproti EU 27 (ze 17,3 % na 23,5 %) zůstal stejný

Děkuji za pozornost

Ing. Drahomíra Dubská, CSc.

oddělení svodných analýz

Tel.: 274 054 041

E-mail: drahomira.dubska@czso.cz